

Časopis s podobami za slovensko mladino.

S prilogo „Angeljček“

Štev. 6.

V Ljubljani, dné 1. junija 1904.

Leto XXXIV.

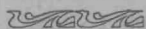
Kaj kleplje? . . .

Na vasi pa kleplje jekleno koso
Sosedov France,
Da jutri zarana pomoril bo ž njo
Ubožice rožice vse . . .

Prežarno jih danes še solnce obseva
In rosa pojí,
Premilo nad njimi škrjanec prepeva,
Čebela vesela brni.

A jutri osôrej — ti cvetje nežno,
Kaj čaka pač te?
Kaj kleplje na vasi jekleno kosó
Ta grdi, ta trdi France?

Ksaverijeva.

Naš travnik.

Naš zeleni travnik
V novem oblačilu . . .
Hej, kako je krasen
V pestrem, cvetnem krilu!

In priplava k meni
V srce mlado moje,
Ki veselja polno
Vriska, glasno poje . . .

In cvetic vonjava
Naokrog se širi
In počasi plava,
Plava po vsemíri.

Vležem se na travnik,
Da si odpočijem,
V travici veselje,
Radost pijem, pijem . . .

Semjonov.

Šimen.

(Vaška slika. Piše Ivan Lah.)

(Dalje.)

V. Prepelice.

Po polju so ob žetvi petpedikale prepelice. Žito se je zibalo z zlatim polnim klasjem, vmes pa se je oglašalo tako lepó:

„Petpedi, petpedi“.

Šimen jih je tako rad poslušal. Včasih zvečer je stal koncem vrta in od vseh strani se je s tihega polja oglašalo prijetno veselo petpedikanje. Nekoč je videl prepelice zaprte v kletki. In začel je premišljati, kako bi jih ujel in prodal. Gotovo bi dobil denar zanje. V mestu je videl, da vse tako prodajajo. Gospoda je bogata, gotovo dobro plača, da se potem razveseljuje ob tem petju.

„Stare ne morem ujeti, mlade bi dobil, in ko bi zrastle, bi jih prodal.“ Tako je mislil.

Nekoč je videl prepeličje gnezdo. Ženjice so ga obžele, in stara dva sta ga obletavalá. Bilo je mnogo jajček. Slišal je, da se prepelice hranijo z mravlinčnimi jajčki. Tega je mnogo, in ne bilo bi treba tete Mice prositi za proso. Sklenil je, da poišče prepeličje gnezdo, saj jih mora biti mnogo, ko je tako petpedikanje po njivah noč in dan.

Popoldne je ležal Šimen za podom, in ženjice so šle mimo. Govorile so o prepelicah. Šimen se je potuhnil v travi in poslušal. Ko so ženjice odšle, je vzel košarico in odšel na njivo, kjer so ženjice žele.

„One so pri kosilu“, rekel si je Šimen, „jaz pa jim odnesem prepelice.“

Hodil je po njivi in iskal. Dolgo ni mogel nič zagledati. Tam na sredi njive je videl še šop klasja, ki je ostalo nepožeto. Šel je tja in se previdno približal. V šopu so bile prepelice. Stara dva sta zletela in mlade za njima. Jajčje lupine so še ležale okoli gnezda, videlo se je, da so se komaj izvalile. Mlade so se spustile za starima. Šimen jih je začel loviti. Dasi so živalice komaj prilezle iz jajčjih lupin, bile so vendar urne. Bežale so na vse strani. Šimen jih je naložil pet. Letal je za njimi po njivi in jih lovil s klobukom. Stara dva sta se nekje še oglašala v nepožetem žitu in klicala s petpedikanjem mlade, no ti so se stiskali v kot Šimnove košarice.

Vesel je hitel domov in gledal lepe prepelice v košarici. Živahne so bile in čudno so gledale Šimna. Zdajpazdaj se je katera oglasila. Bile so pokrite z lahkim, pisanim mahom, in kljunčki so bili tako lepo rumeni. Še nobenega gnezda ni bil Šimen tako vesel kot tega. Nekoč je pravil Poljanov Pavle, kako je izučil škorca in kosa in ju prodal za drage denarje v mestu. Tudi prepelice, je pravil, se dobro prodado. In Šimen si je mislil, kako bo izučil vseh pet prepelic in jih potem odnesel v mesto. Ko je bil v mestu, je videl, kje in kako se to prodaja. Izkupi zanje mnogo denarja, kupi si, kar mu bo po volji, in lahko gre po svetu, kamor hoče.

Prinesel je prepelice domov. Žal mu je bilo, da sta stara dva ušla. Ko bi bila cela družina, bi bilo boljše. Spravil je košarico s prepelicami pod pôd in odšel po mravljičja jajčka. Tam na ježi je vedel za veliko mravljišče.

Poldne je bilo odzvonilo, ko je ležal Šimen poleg mravljišča in pre-mišljal, kako bi prišel do jajček. Mravljišče je bilo mirno, nihče ni slutil sovražnika. Tuintam je kak mravljinec nesel kako jajčece, Šimen ga je prijel in vrgel v vrečo. No videl je, da gre to prepočasi. Slišal je, da ljudje nabirajo mravljičja jajčka; kako pa ukrenejo, da jih mravljin-ci ne opikajo, tega ni vedel.

„Jajčka so sredi mravljišča“, mislil si je, „treba je torej kopati. Pa kaj, ko me mravlje opikajo.“ Premišljal je, kaj bi storil. — Naposled se ojunači.

„Kaj, če me malo opikajo“, si misli, „jajčka bodo pa le moja.“

Vzame palico in razkoplje mravljišče. To je zašumelo v njem. Kar zamrgoleli so prestrašeni mravljin-ci in hiteli drug čez drugega. Šimnu se je zasmajalo srce. Cela zaloga jajček se je prikazala iz srede, a mravljin-ci so jih prijeli in hitro so izginili ž njimi v luknjah mravljišča.

„Treba je hiteti“, si je mislil Šimen in razgrnil vrečo pred seboj. Posegel je s periščem v mravljišče, grabil jajčka in mravljin-ce in vse skupaj zmetal v vrečo. Mravljin-ci so se prijeli njegovih rok in ga pikali. Šimen se ni dosti zmenil. Ko je imel v vreči dovolj, je planil na pot in se začel otepati mravljin-cev, ki so se bili nabrali za p estjo in po celi roki. Ščemelo ga je. Vzel je vrečo in hitel domov. Med potom je zapazil, da so ušli mravljin-ci tudi za srajco, na vrat, v lase in pod pazduho. Otepati se je moral na vse strani. Pa kaj to, da so le jajčka njegova. Prišel je domov in stresel vse v ograjen prostor. Mravljin-ci so sami znašali jajčka vkup. To je Šimna veselilo. Mravlje so se začele razhajati in to je on hotel.

Nekaj časa je počakal. Ležal je na stolu in gledal, kaj delajo mravljin-ci. Ko so se nekoliko pomirili in razgubili, je šel po prepelice. Tiščale so se v kotu košare in boječe gledale Šimna. Šimen je prijel to in ono, ogledal jo in jo zopet izpustil. Mehki mah mu je pose bno ugajal na njih. Pritiskal jih je k licu in božal, no, prepelice niso hotele biti v Šimnovih rokah. Čivkale so preplašene in iskale izhoda iz košare; in ga ni bilo.

Šimen je vzel košaro in jo nesel k mravljam. Izpustil je prepeličice v zagrajeni prostor in jim ponujal jajčkov v kljunčke. Prepeličice so čivkale glasneje in kazale odprte kljune ter se vzpenjale ob deskah, da bi ušle. Mravlje so se namreč oprijele njihovih nožic in jih neusmiljeno ščipale, prepelice pa se niso zmenile za njih jajčka. Male ptičice so trpele, a Šimen tega ni zapazil. Otepal se je sam mravljin-cev, ki so, sam ni vedel, kako, prišli na njegovo roko in ga ščipali. Prijel je zdaj pa zdaj kako prepelico in se čud zakaj ne marajo za jajčka.

„Najboljše je“, si je mislil, „da jih pustim; ko postanejo dovolj lačne, vzemó si same.“

Nazadnje mu je prišlo na misel in zazdelo se mu je, da bi moral met še stare, ki bi jih pitali. . . Najbrže ne znajo še zobati, si je mislil.

Sklenil je, da ujame še stare. Pustil je vse pod pôdom in šel zopet na njivo.

Ženjice so žele in niso zapazile Šimna, ki se je počasi bližal mestu, kjer je bilo gnezdo. Snel je klobuk z glave in gledal med stebličjem, če sta stara tam. Približal se je počasi. Nič ni bilo... V sredi med šopom je ležala lepa potica, ki so jo bile ženjice prinesle s seboj za malico. Šimen jo spravi v košaro in zbeži v bližnje žito. Posluša tam, kaj se menijo ženjice. Govorile so o tem, kdo je kradel prepelice. Vse so trdile, da nihče drugi kot Šimen.

„Tat je tat, ga ne izpreobrneš“, trdila je stara ženica.

„Ta fant bo še nesrečen“, trdila je druga.

„Zapirali ga bodo in vlačili po ječah, dokler bo živ.“ Tako so govorile ženjice, in Šimnu se je dobro zdelo, da jim je odnesel potico, ker tako govore o njem.

Po njivah se je slišalo petpedikanje prepelic. Tuintam je katera zletela in zopet izginila v žitu. Šimen je uvidel, da ne ujame tako izlahka starih, pa odide domov.

Pred podom je stal ded. Šimen se ustraši. Odrgra velik kos potice in ga spravi za srajco, potem se pa približa boječe.

„Na njivo se poberi, postopač“, zakriči ded in izza hrbta se pokaže črna kneftra:

Šimen je odložil košarico s potico na drva in zbežal na njivo.

Celo pot je mislil na prepeličice... Vse mu je prišlo na misel. Ograja je nizka, lahko uidejo, lahko pride maček in jih požre, morda jih ujedó mravlje...

Na sredi pota se ustavi in pojé potico. Če gre na njivo, mora delati do večera, v tem času pa lahko poginejo prepeličice na ta ali drugi način. Spomni se, kako so se revice vzpenjale ob deskah, ko so se mravlje zapičile v njih drobne nožice in jih ščipale po vsem životu. Zasmilile so se mu. Kako so čivkale, žalostno, proseče, naj jih reši iz mravljišča.

Ni se mogel premagati in šel je okoli vasi spet domov. Približal se je skrivaj podu in se splazil k ograji. Žalostno je bilo pogledati. Dve prepeličici sta ležali v ograji in mravljinici so ju obirali pri očeh, pri kljunih. Poginili sta. Tri so menda ušle čez ograjo. Šimna je zapeklo. Pomislil je, koliko sta živalci pretrpeli, preden sta poginili, in zdaj se pasejo mravljinici na njih. Vse je uničeno. Spomnil se je, kaj so pravili Gregorjeva mati, ki so dajali vaškim otrokom kruha: Nekoč je živel neusmiljen deček. Hodil je na polje in mučil živali, ptice, hrošče, trgal jim je peruti in noge in se veselil njihovega trpljenja. Nobene živali ne smeš mučiti, tudi škodljive ne. Škodljive moraš hitro ubiti, da se ne mučijo. In prišel je na polje star mož in rekel dečku: „Ne muči živali, da te Bog ne kaznuje.“ Smejal se je deček možu, in ko je bil velik, je moral na vojsko. Prva sovražna kroglja, ki je priletela, mu jo odbila obe nogi in trpel je grozno. Takrat se je spomnil, kako je mučil živali... Tako so pravili Gregorjeva mati, in Šimna je pretreslo. Zasmilile so se mu prepeličice. Vest se je oglasila: Vzel si jih starim, da zdaj žalostno

iščejo svojih ljubljenih mladičev, in kaj imaš od tega, da si nēdolžne, mile živalce uničil, ko ti niso storile zlega. Tako je govorila vest, in Šimen je skoraj zajokal. Skopal je jamo in zagrebel vanjo prepeličici, mravljinca je pa jezen razmetal. Ugibal je, kje so druge tri prepelice. Ko bi jih dobil, bi z njimi ravnal drugače. V tem ga je nekdo prijel zadaj za pas in močna roka ga je vzdignila od tal, hkrati pa je pala debela palica dvakrat čez njegov hrbet. Šimen je zajokal. Ko se je ozrl, je videl, da je v rokah soseda, ki je imel danes ženjice.

„Boš ti kradel potice po njivah!“ vpil je sosed in neusmiljeno mlatil po Šimnu. . .

Šimen se je zvijal v močnih rokah, a vpiti si ni upal, da bi ne priklical še deda. K sreči se je pas utrgal, in Šimen se je pobral in zbežal.

Nekaj dni ga zopet niso videli v vasi.

Neki večer so ga zasačili v senu blizu vasi na kozolcu. Obstopili so kozolec, in Šimen je skočil izpod strehe na tla in zbežal — no, ni se mu posrečilo. Z velikim vpitjem so ga gnali v vas; otroci so vpili na glas in privoščili Šimnu, drugi so ga lasali in uhanili vsi, ki jim je bilo v tem času ali sadje otreseno, ali proso poteptano, ali če jim je kaj izginilo, ker so mislili, da je to storil Šimen. „Tat, tat, tat!“ so vpile ženske od vseh strani, doma pa je čakal ded Selar s kneftro.

„Tatu ne maramo v vasi“, so vpili vsi, „nobena reč ni varna več. Ukrotite ga, ali pa naj gre, kamor hoče.“

Selar je pretepel Šimna. Ženske same so letele branit ga v hišo in so prosile za Šimna, ker se jim je smilil. Valjal se je po tleh od bolečin in vzdigoval sklenjene roke. Govoriti ni mogel. Štari Selar je sedel za mizo in tarnal:

„Kaj bo, kaj bo?“

Pozno v noč je jokal Šimen na slami, pa ni vedel, ali zaradi bolečin, ali se zdi samsebi nesrečen. Tisoče dobrih sklepov se mu je vrinjalo, a ni hotel. Stiskal je pesti in šepetal:

„Jaz vam pokažem, kdo je Šimen. . .“

Ob gorskih virih.

Čiri-miri, čiri-miri . . .
Nam šumljajo viri
Čez skaline in pečine
V pisane doline.

Slavec poleg virov peva
Jutranje pozdrave,
Ljubko kuka kukavica,
Odgovarja ji sinica.

Vse je živo, vse veselo
Ob srebrnih virih,
Ki šumijo po skalinah
Proti dolu v hitrih dirih.

Čiri-miri, čiri-miri
Krasno je na gori,
Ko po skalah se penijo
Bistri viri: čiri-miri . . .

Sokolov.

Sirotni Tonček in njegov oče.

(Pripoveduje Vesnin.)

e pazi na denar in glej, da prideš kmalu nazaj!“ je dejala mizarjeva žena učencu, ki se je odpravljaj v mesto po neko blago, ki ga je bil mojster naročil.

Ker pri njegovem opravilu ni bilo kdove kakšne odgovornosti, je deček veselo korakal po gozdni stezi iz vasi proti Celju in spotoma premišljeval, kako si bo najbolje ogledal mestne hiše, ulice in živahno gibanje semnja, ki se je uprav ta dan vršil. In kdo izmed vas, ki poznate naše prijazno, belo Celje, more reči, da se tam ob semnju ne vidi mnogo zanimivosti? — Trgovski šotori z raznim blagom, obleko, igračami, južnim in domačim sadjem, Bošnjaki, ki prodajajo nože in palice, in slednjič znani slaščičar, Macedonec z rdečo kapico na glavi, — vse to je pač vredno, da človek postoji in pogleda.

Plavolasi Tonče je bil sirota. Ko mu je umrla ljubeča mamica, ga je vzel v uk mizar v Hudinjivasi. Očeta je bil revček izgubil že dve leti poprej. Le predobro se je še spominjal tistega strašnega večera, ko je prejela mati vest, da se je ladja, na kateri se je oče vračal iz Amerike, potopila, in da so vsi popotniki našli sredi širnega, srditega morja tužen grob v brezdanjih valovih.

Da, to je bil osodepoln, grozen večer. In še je videl deček v duhu mrtvaškoblede obraz matere, še mu je zvenel v ušesih njen bolesteni vzklik, s katerim je izpustila nesrečno pismo iz tresočih rok in se zgrudila nesvestna na stol.

Nekaj mesecev potem je Tonček klečal ob mrtvaški postelji te blage mamice in ji obetal solznih oči, da bode vedno hodil po pravih potih skozi življenje.

In sedaj je počivalo njeno zlato srce že davno v krilu črne zemlje, in mali sinko je moral v resni boj življenja brez njenega skrbnega varstva.

Pri vrlih in bogaboječih Mizarjevih se mu ni godilo baš slabo; a vendar ni mogel pozabiti staršev.

Gospodinja mu je bila vsekdar prijazna; mojster pa se je pri vsi svoji dobrodušnosti včasih zaradi malenkosti razsrdil prav hudo.

Ker pa Tonče ni dal nikdar povoda nezadovoljnosti, se mu je vedno dobro godilo in razmerje med njim in med mojstrom je bilo skoro vedno prijetno in miroljubno.

Res da je moral mnogo delati, a bil je priden deček in več, nego je bilo v njegovih močeh, mu tudi nihče ni veleval.

Umevno je bilo, da mu je bila pot v mesto dobrodošla izprememba v eno ličnem vsakdanjem življenju. Veselo je korakal skozi gozd. Kako se mu je zdelo tukaj lepo! To je bilo čivkanje in cvrčinkanje, prepevanje in žvrgolenje, kakor bi hotele vse ptice na gostih, senčnatih vejah in vejicah

zapeti v zboru zahvalno pesem dobremu Bogu, ki jim daje veselo življenje v zeleni naravi!

Tuintam je smuknila po deblu beloprša veverica in se urno kakor blišek skrila visoko gori v vejevju.

Na travniku, ki je bil, liki dragocena preproga, posejan z nebrojem krasnih cvetic, se je v vetru zibala visoka trava, in mnogo metuljčkov in kobilic je radostno letalo in skakalo semtertja.

Potoček, žuboreč med mahovitima bregovoma, je marljivo in neutrujeno mrmral in pripovedoval nekaj čudnega, tajnostnega . . . Zrak je bil svež in dišeč.

Tako je prišel deček polagoma iz gozda na plano in krenil po veliki, beli cesti naprej proti prijaznemu Celju, ki se mu je že izdaleč smejalo in belilo nasproti.

Na velikem trgu je bilo vse v najživahnejšem gibanju. Stotine vrlih Savinjčanov, moških in ženskih, v snažnih nedeljskih oblekah, so se gnetle okrog „štantov“, kjer so jezični prodajalci na vse grlo hvalili svoje različno blago.

Tam so se dobile igrače, kakršnih Tonče še nikdar ni bil videl, in vkljub vsem svojim dobrim sklepom in naročilu matere Mizarjeve, naj pazi na denar in se kmalu povrne, je tuptam radovedno postal in uprl svoje modre oči v razstavljeni krasoto. Končno se je ohrabril in šel nemudoma v prodajalno, kjer mu je bil mojster naročil, da vzame in plača naročeno blago. A reklo se mu je, da stvari še niso gotove in da mora priti šele čez par dni ponje.

Tonče je nato zopet stopil na ulico in posegel v žep, da se prepriča, če je novi petkronski srebrnjak, ki so mu ga dali doma, še na svojem mestu — in mrtvaškobled mu je postal obraz . . .

Kam je denar izgubil? Gotovo ga je izgubil, ali pa mu ga je kdo ukradel medtem, ko je občudoval igrače pri prodajalcu.

Ni bilo misliti, da bi mu bil kar tako pal iz žepa, in vendar je gledal oprezno pri vsakem koraku, če bi morda zapazil kaj srebrnega na tleh.

Tuintam je vprašal ljudi, če so našli srebrnjak, a nikdo mu ni vedel povedati o njem; večina mu še sploh ni odgovarjala, ker so imeli vsi svoje nujne opravke s kupčijo in prodajo.

Ves potrt se je ubogi deček napotil domov. Tuji denar je bil izgubljen po njegovi krivdi, zavaljo njegove nepazljivosti!

V gozdu je bila zopet sama krasota; kakor prej so se svetili listi, trava in veseli potoček v solnčnih žarkih; kakor prej so begale po vejah ljubke veverice, cvetela je trata, in metuljčki so letali nad njo.

Tonče je videl vse to, vso to prirodno lepoto, ki ga je pred kratkimi še tako očarala, zdaj le skozi meglo solz, ki so mu stopale v oči.

(Konec prih.)

Na počitnicah.

I.

„Bo pa le spet križ in večer nepokoj pri hiši!“ Tako je vzdihnila kuharica Urška gor v gradiču Pugledu, ko so ji povedali domači gospod: „Urška, v soboto pride brat profesor s otroci na počitnice. Pripravi, kar je treba!“

Urška, ki jo niso klicali s tem drobnim imenom zavoljo njene mladosti, temveč zato, ker je bila res majhna, — no, Urška je bila že v letih, pa tudi postrežna je bila in tudi rada je imela tiste profesorjeve otroke. Toda ob gospodovem naznanilu so se je vendar polotile sitne misli na tisto neutešljivo zvedavost mestnih otrok, ki doseže vrhunec, ko pridrve „na kmete“.

„O, ti mestni otroci, ti, ti! V vsako reč se vtakne, vse hoče zvedeti. Ne pozna nobene stvari, nobenega poljskega orodja, vprašuje za reči, ki jih pozna pri nas triletno dete.“ Tako je godla Urška tisti dan; pa je spet začela:

„Kaj je to? Čemu je to? Smem vzeti? Kdo naj jim odgovarja dan-zadnem od zore do mraka? Ne loči ti žita od trave; praprot v steljniku in koruza na njivi mu je isto.“ In spet je Urška potolkla s kuhavnico ob železni lonec, da je zabobnelo po grajskem mostovžu. No, pa ne iz hude jeze. Še vseč so ji bili včasih po zimi tisti spomini na nemirne dni počitniške. Otroci so otroci!

„Urška, kaj je pa ta-le?“

— „Petelin.“

„Zakaj je pa ta petelin?“

„Ali je ta tudi petelin?“

— „Tisti je puran.“

„Zakaj pa ta ni petelin?“

Tako je šlo kot z motovila...

In v hlevu:

„Urška, je to kravca?“

— „Kravca, kravca!“

„Urška, ali bo moja ta kravca?“

„Urška! — Urška! Zakaj je pa ta-le kravca tukaj bela, drugod pa rdeča?“

„Urška, zakaj ima kravca take roge?“

Tako je šlo danzadnem...

Kdo bo toraj zameril dobri Urški oni vzdihljej: „Bo pa spet križ!“ Saj pridejo tudi kmetiški otroci kdaj v grad, toda ti so vse drugačni. Tudi ti zijajo v neznane reči, v stroje, v rastline, ki ne rastejo po domačih hribih in dolinah; vidijo papige, vsakovrstno pisane; vidijo ladjico na ribniku, a radovedno nihče ne izprašuje, le gleda, in Urška sama rada razlaga malim vaškim paglavcem.

„Vidiš, Barbka, to-le je papiga, in zna celo govoriti.“

Urška pokaže papigi košček sladkorja in ptič se oglasi: Prosim.

„Vidiš, ta-le kos, ta je mojster, ne veš, kako jo zna peti.“

Urška pogladi krotkega ptička, on jo pa vreže: Hej Slovani naša reč slovanska živo klije... Tako je razkazovala grajska Urška te in druge posebnosti v gradiču kmetiški mladini. In rada jih je, saj so tako ljubko-boječi in krotki, ti kmetiški otroci, in za vsako dobro besedo hvaležni. E, mestni so pa vse drugačni, odsile zvedavi, in vprašujejo takisto nesmiselno, da jim je nemogoče odgovarjati. No, pa bo že kako; bo že, ko ni drugače.

II.

„Urška!“ „Urška!“ „Urška!“ usuli so se v soboto zvečer profesorjevi, Bogdan, Milka in Malka v grajsko kuhinjo.

„No, no, no! Ste prišli? No, Bogdan pa že tako velik! In Malka, kakšna je! Pa še Milka, ti žabca ti, kakšno je!“ Takisto jih je ogovarjala dobra Urška, z desno jim segala v roke, z levico jim pa gladila lase. Čisto je pozabila na svojo prejšnjo nevoljo.

„Je že vse pripravljeno za vas. Otročički, večerjali bodete, potem pa spat, trudni ste. Vsak ima posteljico tam kot lani.“

„Kaj ne, Urška, pa molili bomo z vami zjutraj in zvečer kakor lani“, jo ljubko pogleda Milka. „Tudi doma smo vedno molili tisto: „Sveti angelj.“ „Pa pod tvojo pomoč“ dostavi Malka. „Pa duša Kristusova“ pripomni Bogdan. „Bomo, bomo“, jih potolaži Urška vsa srečna. „Vse bomo.“

V nedeljo je bilo še komu podobno. Urška je imela svoja opravila doma in v cerkvi, in tudi otroci so šli z gospodom stricem k službi božji. Vezale so jih pa še tudi nekoliko spone mestnega življenja in šolskega reda.

Ampak v pondeljek! Ptiček, ki se izmuzne iz kletke, ne zna tako. Vse so preleteli, vse pretaknili, vse drugo prekričali in prevpili.

„Srečni otroci!“ sta modrovala brata, gospodar in profesor, opazujoča jih pri oknu.

„Naj se nekoliko izprelete reveži, saj so vedno v kletki“, jim je privoščila Urška v svojem dobrem srcu.

Kar usuli so se spet v kuhinjo. „Urška!“ „Urška!“ „Urška!“ „Zrnja, zrnja, zrnja!“ Zasedili so na vrtu hišico, v kateri so pokladali po zimi ptičkom vsakovrstnega semena, da revčki niso trpeli gladu.

Zaman jim je trdila Urška, da ptički zdaj poleti ne potrebujejo zrnja, da bi se jim sipalo, ker ga jim je ljubi Bog nasul po vseh poljih, — pa kaj, zaleglo ni nič. Morala je poseči v predal.

„Meni!“ „Meni!“ „Meni!“ hitelo je troje ust, in šestero rok se je hitaje dvigalo k Urški.

„Bogdan!“ tako se je odločila Urška; seveda deček je deček, in najstarejši je. Njemu je izročila zrnje.

To so jo pcedili, Bogdan od veselja, Milka in Malka pa iz radovednosti, in morda je bilo tudi kaj zavisti primešane.

Toda, česar se človek posebno veseli, je rado polno grenjav.

Tudi tu je bilo.

Kaj pak, kdo bo pa gledal v takem veselju pod noge; saj tudi ptiček, žvrgoleč v vejevju, ne gleda pod noge. In tudi Bogdan ni. Zato ga je pa goljufalo. Samo ena stopnjica je bila odveč. Pal je, kakor je bil dolg in širok, in zrnje se je razsulo po pesku.

„Zdaj pa imaš!“ zašepeče Milka.

„Kje pa si?“ ga odblizgo ogleduje Malka z očitim izrazom škodoželjnosti na sicer nedolžnem obrazku. Pa če zvé papá!

To so skrivali, in Urška jim je pomagala. Gumbe, ki so odleteli, je prišla; obleko skrbno osnažila; semtertja je bilo treba tudi parkrat ubosti s šivanko, toda dlani in kolen pa dobra Urška le ni mogla popolno popraviti. Nekaj priž je le ostalo.

Zrnje so pobrali golobčki. Kar ga je pa ostalo v papirju, ga pa tudi niso nesli v ptičjo hišico. Pa saj je bila težava priti še nazaj v kuhinjo s pobitim Bogdanom. Nikamor se ni spustil na noge, ako so ga videli oče ali stric, in vse bi bilo ostalo tajno, da ni bilo Milke. Pa ta jeziček drobni vse izklepeče.

No, tudi potem ni bilo sile.

„Boš pa še drugič brez glave letal okrog!“ To in en pogled očetov — pa je bilo opravljeno. Bogdan je pa še teden dni ogledaval in celil dlani in kolena. Šele potem je bilo zanj opravljeno.

Ferdinand Gregorec.

Veseli kosci.

Kose jeklene čez rame,
Hajdi na zeleno plan!
Glej, za gorami že svita
Novi se dan . . .

Juhu-hu — radosti polno
Vriska nam mlado srcé,
Z nami se tiho raduje
Rosno poljé.

Zdravo, veselo nam jutro,
Zdrava, ti zelena plan!
Kose, le krepko žvižgajte
Preko poljan!

Cvetke, nagnite glavice,
Smrt prihitela je v vas:
Zadnje slovo vam zvonijo
Kose na glas . . .

Toda nam koscem veselim,
Kaj so cvetice nam mar?
Srca zdaj mlada ogreva
Solnčni nam žar.

Le zavriskajmo veselo,
Pesmi zapojmo lepé!
Radostno v prsil nam bije
Mlado srcé . . .

Zvonimir.

Makedonček Ilja.

Ej naša deca, ta ti je junaška!“ je nadaljeval moj najnovejši znanec — tujec z Balkana, od tam, koder sedaj tako vre, kjer se koljejo, borijo, morijo in požigajo.

Lice mu je bilo nagubano in razorano, dasi ni bil star človek. Očesa je bil bistrega in izrazitega, a dolgi brki so mu segali do vratu. Na glavi mu je čepel in zakrival dolge temne kodre potlačen fes. Zarjaveli šajak, suktno iz ovčje kože, je imel odpet, da so se mu videle široke, na kolenu tesno se prilagajoče hlače, prevezane na pregibih z rdečim trakom; prepasan pa je bil s širokim volnenim pasom, v katerem je imel shranjeno denarnico in druge take malenkosti. Sploh je bil siromašne vnanjosti. Seveda dolga pot!

Na kolodvoru sem našel tega človeka; zdel se mi je izstradan in od bolesti utrujen.

Pripovedoval je, kako so letos obhajali tam doli veliko noč, in nadalje je govoril o junakih, borečih se z ljutimi Turki in s sirovimi, napoldivjimi Arnavti.

Na velo lice mu je kanila solza, skrivoma jo je obrisal, potem pa presekal svoj govor:

„Moj brat je lastnik hana (gostilne) v Stipljem Selu ob Strumici. Že dolgo let je tam kmetoval, a kar je Bog dal, da je zrastle na polju, to je šlo v nenasitno bisago Turčinov in Arnavtov. Gospodine, ti veš, da se naveliča človek delati za druge, in obrisali smo zaprašeno orožje ter šli v boj proti trinogom.“

„Na visoki zanemarjeni cesti je stal bratov han — Bog ve, če je še —“ pritem je zopet vzdihnil, nasul si v pipico tobaka, prižgal in parkrat potegnill — „tam ob skalnatem prepadu smo čakali Albancev; vsi smo šli. Doma smo pustili le bratovo ženo z dojenčkom in dvanajstletnim sinkom Iljo, ki še ni bil dovolj močan, da bi nosil težko okovano risanico. Doma je moralo revše ostati, da je varovalo kuretnino pred jastrebi.“

„Dasi smo že v dolini izpazili četo, hitečo proti našemu selu, vendar je ta nakrat izginila, in zastonj smo jih čakali ure in ure.“

„Tako oprezujoči smo zaslišali grozen pok; vse nas je spreletela vročina, vsem se je zdelo kaj je, a nihče si ni upal tega razodeti drugemu.“

„Joj, joj!“ je začel tarnati brat, „Moj dom, moja žena.“ — Dà, — smo si mislili — takole bode. Arnavti so nas s svojimi sokoljimi očmi izpazili ter si izbrali skoro nepristopni prelaz. Pobrli so imetje, pomorili ljudi, a potem zažgali hišo, v kateri je bila tudi majhna skrinjica dinamita, ki jo je potem pognal v zrak.

„Brzo smo hiteli; mogoče se nam posreči zajeti roparje.“ Če jih je pa več in če so močnejši, smo si mislili, naj nas pa pomoré. Bog mi pomozí!

želeli smo si smrti; kaj hočeš tudi drugega, če ti vzemó vse imetje, če ti pomoré deco in zažgó še domovje. Kaj drugega še preostane, nego da tudi ti umrješ. Saj nas bode Gospod Bog na onem svetu zato dvojno poplačal.

Brzo smo hiteli, ali kako smo se začudili, zagledavši hišo popolnoma nepoškodovano. Ko smo prišli bližje, smo videli, da se je nekaj le moralo razleteti, kajti skale so imele vse drugačno lice kakor preje.

„Jok in obupen klic od skal nas je zbudil in krenili smo tje, od koder smo čuli glas.“

„Vsevečni, najdobrotljivejši Bog, pomagaj mi; kaj počne tam moja žena, zakaj joka in vije roke?“ jekne brat.

Tiho sopenje smo začuli, a onstran klančka — o groza! — razmesarjena arnavtska trupla. Nihče se ni več ganil; vse je spalo večno spanje.

A tam na tratici je ležal v materinem naročju mali Ilja. Iz rane na desnem kolenu mu je lila kri in njegov obraz je vedno bolj bledel, oči pa so mu bile že motne, in videlo se je, da ne bode preživel dneva.

Komaj smo dospeli na lice mesta, je planil njegov atej na tla vprašajoč, kaj se je zgodilo, in poljubljal je sinka.

„Atej, ali si tudi ti hud name, kakor je mama?“ vpraša otrok boječe, prestrašeno.

„Ne, nisem hud, samo povej, kaj se je zgodilo?“

„Arnavtje so prišli od onega prelaza in drvili naravnost proti naši hiši. . . . Zakaj nisi pustil risanice, vse bi bil lahko postrelil, a tako sem šel v tvojo sobico, koder si imel spravljeno tisto skrinjico, o kateri si mi naročil, da ne smem priti do nje, ker se sicer lahko pripeti nesreča; jo vzel in stekel proti sovragom, kričeč: „Tu imate vse, a naših ni doma!“ Vrgel sem jo daleč nizdol čez skalo, da je skrinjica priletela prav prednje.“

Tu se je ustavil, kajti obraz mu je bil boljbolj mrtvaški; dali smo mu požirek vina, kajti obšla ga je silna slabost; dasi je imel sedaj rano skrbno obvezano, vendar je steklo malečku obilo krvi in rana ga je skelela in žgala. Črez nekaj časa pa je nadaljeval:

„Takrat je pa poveljnik nameril puško name in izprožil. Padel sem na tla. . . . Joy, mama, še boli, kako peče! . . . Takrat se je potreslo pod menoj, zabliskalo se je in zdelo se mi je kakor, bi bilo strašno zagrmelo, in frčalo je kamenje v zrak, pa Arnavta nisem videl nobenega več.“

Vsi smo se čudili njegovemu činu, pritrjujoč mu: „Ilja, velik junak si.“

Tu se je deček lahko nasmehnil, češ: „Zakaj junak?“

„Glej, Ilja!“ In v naročje je vzel oče sinka in ga nesel k skali, za katero so poginili Arnavtje. „Za nas vse si opravil. Pregnal si sovražnike.“

Groza je spreletela Iljo, zaprl je očesci in si zaželel k mamici. Oče ga je odnesel.

Vedno bolj so pojemale njegove moči. Ko smo odšli v kočó in ga položili na postelj, so mu oči docela osteklenele in njegova mama mu je prinesla križec ter prižgala svečico.

Kakor iz omotice se je enkrat prebudil ter zaklical:

„Ali sem res junak?“

„Da, junak si, velik junak si!“ smo mu pritrdili.

„Pa ne bode Bog razžaljen, ker sem pomoril toliko ljudi? Pa saj nisem vedel, da bode tako hudo.“

Zopet je umolknil. Njegove oči so dobile čuden sijaj; usta so bila odprta. Poleg njega je jokala njegova mati. Drugi pa smo pokleknili okrog postelje in začeli: Gospodine, pomiluj nas, gospodine, pomiluj nas!

Ko je malček začul molitev, je tudi med njegovimi ustnicami trepetala molitev: „Gospodine, pomiluj nas.“ Potem se je pa dvignil, privil se mami, poljubil jo na čelo in šepetnil:

„Mamica, ne huduj se nad menoj! Poglej, rešil sem tebe, da te niso umorili, in dom bi bili inace zažgali. Jaz pa grem, mamica; ali vidiš, me že čakajo!“

Izdihnil je.

Pri teh besedah je zastokal tudi Makedonec, in kakor bi se bil vzbudil iz sanj, je globoko vzdihnil, potem pa vstal, kajti zdelo se mu je, da vlak že čaka. Ni se motil.

Marsikaj bi ga bil še rad vprašal, a bilo je prepozno. Zakaj pa odhajaš v tujino, Makedonec? bi bil rad zvedel, a nisem ga upal nadlegovati, ker nisem vedel, če bi ga morda ne žalil.

Posloвила sva se. Iz okna mi je zaklical še enkrat: „Ne res, naša deca je junaška? Bog s taboj, brate!“

Hlapon je odžvižgal in znanec se je odpeljal v tujino. Ni mi povedal, kam . . .

F. M.

Solnčkovi povestici.

Izza gore je zelene
Zlati solnček vstal.
S cvetkami na zlatem polju
Ljubko je kramljaj.

Pravil jim povest je lepo
O nekdanjih dneih:
Cvetkam zlatim se na licih
Zibal je nasmeh.

In ko o nekdanjih dnevih
Je povest končal,
Pa jim o prihodnjih dnevih
Milo je kramljaj.

In tako je solnček tožno
Zgodbico pričel:
Prišli bodo dnevi, slednji
Cvet bo ovenel.

Takrat cvetkam več na licih
Ni igral nasmeh:
Solze rosne zablestele
So se jim v očeh . . .

Zvonimir.

Kneginja in roža.

Bilo je pred davnim časom. Pod krasnim knežjim dvorom, ki je ponosno stal na malem griču, se je razprostiral gozdič, v katerem se je na ozki ruši razcvitala žarkordeča rožica.

Mlada in vitka kneginja je zapustila vsak dan grad ter šla v gozdič, da se naužije zdravega zraka.

Nekega dne ji ni dalo — srce preje miru, dokler ni utrgala s snežno-belo roko rožice in si ž njo okitila prsi.

Ko je položila pa roko na rožico, jo je pičila strupena kača, in kneginja se je zgrudila mrtva. Kdo bi si bil mislil, da se pod tako lepo rožico skriva strupena kača?

Saj je tudi mnogo ljudi, ki nosijo na obrazu lepoto, mir in dobroto, v prsih pa skrivajo kačje srce.

France Brzin.

Mirko.

Gledal leni Mirko
Pridne je bučelice,
Ko nosile med so
V male celice.

Knjigo potlej učno
Brž doma je v roko vzel,
Pa pred Mamko božjo
Je pokleknil, dél:

„Ker dozdej sem len bil,
Jezno, Mati, me ne glej,
Vedno kot bučela
Priden bom poslej.“

Gradiški.

Listje in cvetje.

Iz zaklada naših pregovorov.

47. Vsaka pesem je le nekaj časa lepa.

Nekaj posebnega je to, da se človek tako hitro naveliča tudi najboljših reči. Naj se komu pokaže še tako lepa reč. neznosno bi mu bilo, ko bi jo moral gledati več ur neprenehoma. Naj bi mu igrala še tako izborna godba, naj bi mu peli najboljši pevci še tako lepe pesmi, do skrajnosti bi se naveličal, naj je še tako navdušen ljubitelj petja in godbe, ako bi moral poslušati noč in dan kar naprej. Kakor bi mi še sedaj trgalo po ušesih, tako se mi zdi, ako se spomnim na neki dogodek iz leta 1865. Ob javni slavnosti je svirala dobro izvežbana godba. Neki dobrovoljček je spravil načelnika te godbe v tako dobro voljo, da se je morala po njegovem ukazu zopet in zopet igrati pesem: „Rado ide Srbin u vojnike“. Nekaj časa me je zanimala ta šala; a kmalu mi je bilo tako mučno, da bi bil najraje ubežal.

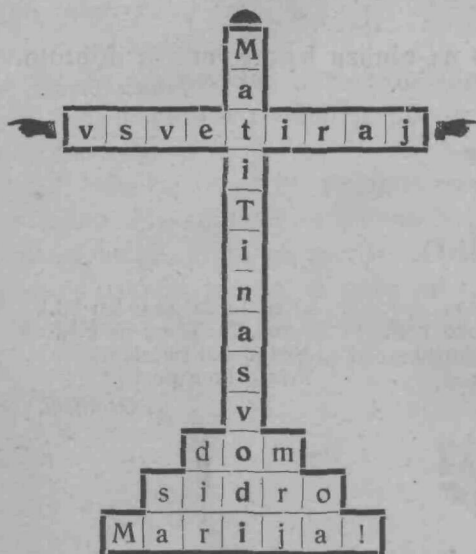
Torej ista pesem je le nekaj časa lepa. Pa tudi v tem smislu je ta trditev resnična, da se v teku časa ljudje naveličajo istih pesmi in zahtevajo novih, dokler si v poznejših letih ne zaželejo zopet nekdanjih „starih“.

Če še pristavim, da pregovori radi eni sami reči pripisujejo kaj takega, kar se opazuje tudi pri mnogih drugih, vam bo gotovo jasen pomen našega pregovora in ga boste znali tudi večkrat porabiti v življenju. Le petje imenuje pregovor, misli si pa vsako slično razveseljevanje. Naj le nastopi najizvrstnejši govornik, ki ga vse rado posluša in ne more prehvaliti, pa naj govori nekaj ur neprenehoma, kmalu se mu bodo začeli poizgubljati njegovi najzvestejši častilci, godrnjaje: „Vsaka pesem je le nekaj časa lepa.“ Nekateri se še priljubljene jedi tako naveliča, da mu pride na misel naš pregovor: „Vsaka pesem je le nekaj časa lepa.“ Saj še neki slaven pesnik trdi, da

„Nič se tako težko ne trpi
Kot dolga vrsta radostnih dni.“

Nasprotno so že stari Latinci radi ponavljali pregovor: „Variatio delectat“, t. j. izprememba razveseljuje

Rešitev kažipota v številki 5.

Prav so rešili: Lovrenčič Josip in Braz Ivan, gimnazijca v Gorici; Turk Delči, Drašler Fani, Joras Mici, Godina Kristinca, Ahačič Pepca, Pirker Pavla, Bojc Fani, Stepišneg Marijanca, Sušanj Danica, Zupanec Slavka, Pujman Pina, Kerin Zofi, Schwinger Gelči, Andres Mici, Vidic Mara, Fuchs Tončka, Jeruc Pavla, Nečimer Mici, Petrič Mici, Pfeifer Mici, Rosina Mira, učenke VII. razreda pri čč. šolskih sestrah d. N. D. v Šmihelu pri Novem mestu.

Izmed mladega sveta.

Iz Šmarj se poroča, da je po kratki bolezni umrl g. učitelj Črnalogar. Pokojnik je bil priljubljen pri ljudstvu in posebno pri učencih. O tem priča posebej dogodek, o katerem se govori po vsej duhovnjiji ter zasluži,

da se o njem izve še drugod po svetu. Dva učenca brata Vincencij in Francek Padar sta imela prihranjeni 2 K. Z njima sta šla h ključarjema podružnici pri Treh Križih in prosila, naj njunemu dobremu učitelju zvonit tudi pri podružnici, ne samo pri dekanjski cerkvi. Seveda se jima je izpolnila ta blaga želja. Ta veseli dogodek v žalnem trenutju še posebej zato radi priobčimo, ker je po svetu -- žal -- več učencev, ki niso hvaležni svojim učiteljem.

Nove knjige in listi.

Vojska na Daljnem Vzhodu, natančen popis boja in tamošnjih krajev, času jako primerno, *obilno in krasno ilustrovano* delo, je začelo izdajati v snopičih po 16 strani dvakrat na mesec za nizko letno ceno (12 snopičev) 2 K 40 vin. upravništvo „Dom in Sveta“ v Ljubljani. S tem podjetjem bo gotovo zelo ustrezno radovednemu občinstvu; naj pa tudi občinstvo hitro ustreže upravništvu z obilnim naročevanjem.

Listnica uredništva.

Rastko Staroselski: Hvala Vam za blago voljo. Žal, da je premalo opiljeno. Sicer pa „dijaško življenje“ večina Vrtečevih čitateljev dobro pozna. Poezije pa itak ni v njem mnogo.

L. B. pri sv. L.: Š „pomladnimi“ so nas mladi pevci tudi letos dobesedno „zasuli“. Zato smo tudi Vaše odložili na čas nerodovitnih let. — *Zvonimir, Sokolov, Semjonov*: Srčna hvala! Kar je boljšega, pride prej. Drugo ob potrebi svoječasno. — *Aleskij Ivanov*: Nekam plitvi se nam zdé ti „dih kresne noči“. In epifeta so ponekod za jasne mlade glave le preveč secesionistična, n. pr.:

Zlati kresovi žaré
V poletno noč,
Sanjice sniva polje
Krog belih (!) koč.

„Vrtec“ izhaja 1. dne vsacega meseca in stoji s prilogo vred za vse leto 5 K 20 h, za pol leta 2 K 60 h — Uredništvo in upravništvo sv. Petra cesta št. 78, v Ljubljani.

Izdaje društvo „Pripravniki dom“. — Urejuje Ant. Kržič. — Tiska Katoliška Tiskarna v Ljubljani.